COMMONEFACTIO
ET POSTVLATIONES
Regiorum Cognitorum,

NECNON

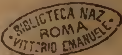
ARRESTVM CVRIÆ
Parlamenti Parisiensis die 26. Nouembr. 1610. latum

Aduersus librum inscriptum *Tractatus de Potestate Summi Pontificis in rebus Temporalibus aduersus Guilielmum Barclaium, autore Roberto S.R.E. Cardinali Bellarmino*, excusum Romę anno 1610.

ACCESSIT

EDICTVM PHILIPPI III, HISPANIARVM REGIS ADVERSVS Tractatum de Monarchia Siciliæ Cæsaris S.R.E. Cardinalis Baronij.

Anno Salutis CIϽ IϽCXI.

Ex verbis Domini IESV CHRISTI in Euangelio ſecundùm Marcum c.x.

Scitis (inquit IESVS ad Diſcipulos) *quia hi qui videntur principari Gentibus, dominantur eis: & Principes eorum poteſtatem habent ipſorum.* Non ita eſt autem in vobis.

Ex Euangelio ſecundùm Lucam c.XXII.

Reges Gentium (ait IESVS Diſcipulis ſuis) *dominantur eorum: & qui poteſtatem habent ſuper eos* BENEFICI *vocantur.* Vos autem non ſic.

EX

EX ACTIS CVRIÆ PARLAMENTI PARISIENSIS DIE Veneris 26. Nouembris, CIↃ IↃCX.

ODIERNA die REGII COGNITORES in Curia, verba faciente Ludouico Seruino Aduocato Regio, subscribente Ludouico Dureto primario subcognitore regio, dixerunt relatum sibi, paucis abhinc diebus dissſeminatum fuisse in hac vrbe Parisiensi nouum librum, cuius hæc est inscriptio, *Tractatus de potestate summi Pontificis in rebus temporalibus, aduersus Guilielmum Barclaium, auctore Roberto S. R. E. Cardinali Bellarmino*, Romæ per Bartholomæum Zanneti hoc anno 1610. excusum: ex quo plura plures excerpta, bona fide alij, malo alij animo vulgauêre. Quoniã verò propositiones liber iste continet, quę Regis authoritati & potestati, ac statui Franciæ pręiudicant, de quo iuxta ac de aliis Regibus, Principibus & Rebuspublicis temporalibus author loquitur, exemplar studiosè sibi comparauêre, quo accuratè lecto & expenso, sui censent officij

ea quę Poteſtatibus à Deo conſtitutis, huic regno potiſſimùm, aduerſantur, ad Senatum referre. Quamobrem hoc nouo tractatu non eas docere modò Cardinalem Bellarminum propoſitiones, quas prioribus ſcriptis aſſeruit, obſeruârunt: vt eo libro, cui titulus *De Romani Pontificis Hierarchia*, Sixti V. tempore ſcripto, & eidem Pontifici dicato, quem in quinque libros partitus eſt, quorum vltimo tuetur, *Papam habere poteſtatem temporalem indirectè.* Sed ad hoc erroneum dogma alia non minùs falſa, & vlteriùs progredientia, locis adnotatis quos Senatus, ſi ita viſum erit, hoc in libro intuebitur, adiici animaduerterunt.

Bellarminus de Romani Pontificis Hierarchia.

Primùm notandus ipſe titulus, quo ſummo Pontifici poteſtatem tribuit in temporalibus. Dein è variis Italorum, Gallorum, Hiſpanorum, Germanorum, Anglorum & Scotorum ſcriptis authoritates nonnullas adfert, exordium à Gregorio VII. Pontifice, qui vixit anno Domini 1073. *ducens: Aliquot excommunicationum quas alij Pontifices aduerſus Imperatores tulêre, exempla: quin ſententiam dicti Gregorij VII. anno* 1080. *aduerſus Henricum IV. Imperatorem, iungit. Item Concilia tempore quorundam dicti Gregorij VII. ſucceſſorum habita. Beneuentanum ſub Victore III. Placentinum ſub Vrbano II. Romanum ſub Paſchali II. Colonienſe ſub Gelaſio II. Rhemenſe ſub Calixto II. Lateranenſe ſub Innocentio III. anno* 1215. vnde illam texit indu-

inductionem quæ pag. 25. sequitur: *Quid hic Barclaius diceret? si hæc non est Ecclesiæ Catholicæ vox, vbi obsecro eam inueniemus? & si est (vt verissimè est) qui eam audire contemnit, (vt Barclaius fecit) an non vt Ethnicus, & Publicanus, & nullomodo Christianus, & pius habendus erit? Si non habet summus Potifex potestatē in terris disponēdi de tēporalibus vsque ad depositionē Principum eorū, qui vel ipsi heretici sunt, vel hereticis quoquo modo fauent, cur in editione huius canonis nullus ex tanto numero reclamauit? cur ne vnus quidem ex tot Imperatorum ac Regum oratoribus mutire ausus est? Nondum videlicet Parasiti Principum temporalium exorti fuerant, qui vt regna temporalia stabilire viderentur, Regnum æternum iis quibus adulantur eripiunt.* Deinde Concilium Lugdunense tempore Pontificis Innocentij IV. anno 1254. habitum, ac latam in eo contra Imperatorem Fredericum II. sententiam subnectit. Ex hisce de autoris animo iudicet Senatus. Illi nimirum fuit propositum, Pontifici supremam in Reges & Principes temporales potestatem tribuere, iis etiam in ditionibus, quibus suam necessitas fixit legem, qualem in pacificis Edictis videre est, quæ à Rege Christianissimo Henrico III. lata, & ab Hērico IV. decessorem imitante sancita & in Curiis Parlamenti promulgata sunt, quibus Religionem, quam vocant reformatam, profitentes, quò bellis

ciuilibus parcatur, tolerantur. Quod obseruari à tanto Cardinali debuit, quem Romę *ceu Ecclesiæ triumphantis incolam* latere non potest, nos *in Militante*, sicubi locorum extat, in hoc Franciæ regno iactari. Ad hæc notandum quod c.3. pag.37. idem eiusdem libri autor confidenter asserit, *esse rem certam & exploratam, posse Pontificem Maximum iustis de causis de temporalibus iudicare, atque ipsos temporales Principes aliquādo deponere.* Idem pag.38. *posse per summum Pontificem deponi Principes temporales, quando Ecclesiæ necessitas id postulat, ac per hoc temporalem Principum potestatem spirituali potestati subiectam & subordinatā esse.* Postea subiicit, *Ex hoc principio satis apertè colligitur, esse in Romano Pontifice potestatem temporalia disponendi, vsque ad ipsorum Regum ac Imperatorū depositionem. Nam per ipsam spiritualem potest summus Pontifex ligare Principes vinculo excommunicationis, potest per eandem soluere populos iuramento fidelitatis, ac obedientiæ: eosdem populos sub excommunicationis pœna, vt Regi excommunicato non pareant, atque vt alium sibi eligant Regem.* & pag.40. eodem cap.3. *Ecclesiastica potestas* (inquit idem Bellarminus) *nunc etiam separata est à Politica: non enim eadem, sed diuersa est potestas Pontificum, & Regum: sed quoniam, vt suprà diximus, potestas Ecclesiastica quæ spiritualis est, præest potestati Politicæ temporali, &*

li, &

li, & eam dirigere debet ad finem supremum vitæ æternæ, ideò potest in ordine ad spiritualia disponere de bonis temporalibus. Verum autem est Apostolorum tempore politicam potestatem non quamcumque, sed Regiã siue Imperatoriam fuisse apud Ethnicos totã, quia nulli tunc erant Reges, aut Imperatores Christiani: sed ex hoc nihil aliud sequitur nisi potestatem Ecclesiasticam eo tempore non habuisse paratam executionem, præsertim in temporalibus, vt hoc tempore habet. Ipsos verò Apostolos fuisse in potestate temporali Principum Ethnicorum, scripsi olim cum Alberto Pighio, & aliis nonnullis: sed postea recognoscens, & expendens diligentius libros meos, censui Apostolos de facto *subiectos fuisse Principibus illis, non* de iure, *vt in recognitione mea posui.* Quod pag.149.confirmat,vbi, *Ecclesia,* inquit, *illa prima instructa fuit omni potestate atque omnibus præsidiis quæ ad perfectam Rempublicam constituendam necessaria erant. Primis autem trecentis annis non fuerunt in Ecclesia multi Principes Politici: fuerunt tamen aliqui, vt Philippus Imperator, & Rex Lucius, ac Rex Donaldus. Sed fingamus nullos fuisse: non ideo defuit Ecclesiæ potestas disponendi de bonis temporalibus Principum, & dirigendi eorum potestatem politicam. Quando illi Ecclesiæ membra vel filij effici vellent. Præterea vt paulò antè dixi in ipso principio Ecclesiæ quãquam nulli fuerint Principes Christiani Apo-*

stolis ipsis Ecclesiam regentibus: fuerunt tamen multi homines diuites, de quorum diuitiis Apostoli ipsi disposuerunt, statuentes vt ex iis ministros Euangelij sustentarent. Idem cap.21.pag.177.probare pergit. *Iam* (inquit) *in recognitione scriptorum meorum admonui improbabilem esse sententiam Pighij, quam ego quoque olim secutus fueram, & cum melioribus Doctoribus sentiendum esse Apostolos de iure exemptos fuisse ab omni subiectione Principum terrenorum: sed quamuis etiam vera esset sententia Pighij, non tamen sequeretur non habuisse tunc Ecclesiam ius priuādi Principes infideles dominio quod habebant super fideles. Diceret enim Pighius Ecclesiam & ipsos Apostolos subiectos fuisse Principibus infidelibus quamdiu infideles erāt. Sed si ab Ecclesia auctoritatem Dei habente priuati fuissent, tunc demum non fuisse amplius de iure subiectos. Nam & populus subiectus est Regi quamdiu regnat: Sed si ab alio Rege victus in prælio regnare desierit, nō amplius illi subiectus erit.* Item pag.48. Barclaij verba citans, *Huc accedit (inquit Barclaius) quòd florente plurimum Republica Christiana tum multitudine credentium, tum sanctimonia Pontificum, tum eruditione & exemplis Doctorum, atque à malis interim Principibus vexata atque iactata, nulla de hoc principatu & iurisdictione temporali in Principes sæculares non dicam expressa & manifesta declaratio, sed ne leuissima quidem*

dem mentio facta sit. Respondeo (inquit Bellarminus) *Quærere possem à Barclaio vnde factum sit quòd in Testamento veteri tot sæcula transierint antequam Pontifex Regem deponi & alium substitui iusserit. Quod factum fuit cùm Ioïada Pōtifex Athaliam Reginam non solùm deponi, sed & interfici mandauit, & Ioas Regem substituit.* 4. Reg. cap. 11. Verùm qui accuratè hoc exemplum legerunt, inde nullum elici posse argumētum, quo idem hodie licere probetur, censebūt. Siquidem primò è Testamento Veteri desumpta est historia, cuius plurima rerum gestarum exempla, ob propriam temporis illius rationem, in sequelam hoc seculo trahi non debent: cùm magnum profectò inter ea quæ sub lege veteri gesta, & ea quę in Christianismo facienda sunt, discrimen intersit. Accedit quòd Athalia falsò Regina vocata princeps non fuit legitimè constituta: sed regni vsurpatrix, quæ (vt in capitis à Bellarmino allegati pricipio scriptū extat) vnū Ioas si demas, regis Achazię filium, ex fratrum cæde ereptum, prolem Regiam planè deleuerat. Hinc licet colligere, ea quæ ex hac promuntur historia, falsò iactatam Papę in temporalibus potestatem confirmare non posse. Item cap. 4. pag. 57. & 58. ita Bellarminus, *Excommunicatio est quidem instrumentum, quo Pontifices plerumque vti solent ad coërcendas huius sæculi potestates: sed etiam sine isto instrumento*

non semel Pontifices maximi de temporalibus dignitatibus pro Ecclesiæ vtilitate, & animarum salute disposuerunt, vt quum Zacharias Childericum Regem Francorum deponi mãdauit, & Pipinum inungi. Quod rebellium Francorum contumaciæ exemplum, nec debuit, nec in consequentiam trahi debet. Cap. 7. ad Barclaij quęstionem, *Cur Ecclesia Constantium Hæreticum, & Iulianum Apostatam Imperatores non deposuit*, paginis 75. & 76. *Imperatores illi* (inquit Bellarminus) *potentissimi erant, & multas legiones armatas ducebãt, aduersus quas nihil poterat inermis multitudo fidelium, præsertim cum Principem aliquem Christianum non haberet qui vellet, aut posset eam armare, & armatam ducere aduersus Imperatores.* Eisdem pag. 76. & 77. citatis Barclaij verbis, *Addit Barclaius temporibus Constantij non defuisse in Ægypto, & Lybia, alijsque locis per Asiam & Europam Monachos permultos, in quibus non minor Zelus erat, quàm in illo qui Henricum tertium Francorum Regem confodit, qui si licuisset facilè Constãtium de medio tollere potuissent. Sic respondeo* (inquit Bellarminus) *Nõ pertinet ad Monachos, aut alios Ecclesiasticos viros cædes facere, vt habetur* 23. qu. 8. Can. & seqq. *multò autem minùs per insidias Reges occidere: neque Summi Pontifices consueuerunt ista ratione Reges coërcere: Ipsorum mos est primùm paternè corripere, deinde per Censuram Ecclesiasticam Sacramentorum*

torum

torum communione priuare: deinde subditos eorum à iuramento fidelitatis absoluere, eósque dignitate, atque auctoritate Regia, si res ita postulat, priuare. EXEQVVTIO AD ALIOS PERTINET. *Quare Innocentius Pontifex cùm in Concilio Lugdunensi Friderico II. Imperium abrogasset, dixisse fertur.* EGO QVOD MEVM EST FECI, FACIAT ET PROSEQVATVR SVPER HIS DEVS QVOD VOLVERIT. Addantur ea quę pag. 160. De authoris mente iudicium penes Senatum esto. Quo loco inquit, *Non negamus (vt paulò antè diximus) Sacerdotibus post Euangelium non licere propria manu gladium materialem stringere, nisi fortè in defensionem propriam, aut ob aliam causam dispensante Pontifice.* Hæc verba adeò perspicua sunt, vt commentario non egeant.

Cap. xi. vbi collationem Pontificis Iulij II. & Cleméntis VIII. instituit: paginæ 112. 113. 114. in bellicosi Papæ laudes insumũtur, Iulij videlicet qui iuratus & capitalis Frãciæ fuit inimicus, atque ab Hispanorum, qui tunc temporis hostes erant, partibus stetit. Eodem cap. fœdus quod Iulius cum Hispano iniit, summis laudibus extollitur, quo Ludouicus XII. (quantumuis meritum Populi Parentis elogium consequutus esset) & totum regnum Francicum direptioni exponebantur. Nec non palàm est hac fœderatione ab Hispanis vsurpatum Nauarræ regnum, quod adhuc nõ alio co-

lore seu titulo detinent, quàm Bullæ Excommunic. huius Iulij Pontificis minimè cum Clemente VIII. comparandi, qui nullas sequutus partes, sed pace inter vita functū regem nostrū Christianissimum, & Hispaniæ regem cōciliatā, vt communem parētem & Christianitatis pastorē decuit, boni Pontificis partibus est defunctus.

Cap.xij.pag.115.116.Sic Bellarminus,*Cùm dixit Innocentius Papa in cap.*per venerabilem, *nonnullos Principes nullum inter homines*(id dixit excepto Romano Pontifice)*superiorem agnoscere. Addidit enim illam exceptionem,vt cùm postea dixit Regem Francorum nullum in temporalibus superiorem agnoscere, intelligamus sermonem fuisse de superioribus temporalibus: Non enim Rex agnoscit vllum supra se Principem temporalē, sed agnoscit Romanum Pontificem Principem spiritualem, qui de temporalibus quoque in ordine ad spiritualia iudicare potest.* Quo loco plura sunt obseruanda. *Primò* Interpretationem capitis *per venerabilem*.à Bellarmino cum horum verborum, *excepto Romano Pontifice*, additamento fieri, quod ab ipso Bellarmino *ipsius Regis Francorum habita ratione*, aduersus expressa Innocentij III.verba, qui huius capitis autor, excogitatum est. *Secundò* interpretationem illam sensui Decretalis aduersari, quod ab iis iudicari potest, qui cognitione & præteritorum recordatione præditi sunt, & eam

eam prout extat in antiquis Decretalium collectionibus, viderunt, quas Antonius Augustinus Ilerdensis in Hispania Episcopus publicauit anno 1576. Etenim in hisce collectionibus quę fideliter Decretales habent integras, hoc caput *per venerabilem*, dirigitur VV. Montispessulani, quem Pontifex Innocentius III. adhibito inter Regem Francorum, & istum Montispessulani discrimine, his verbis alloquitur: *Cùm Rex ipse* (Francorum videlicet, de quo suprà mētionem fecerat) *in spiritualibus nobis subiaceat, tu* (nempe VV.) *nobis in spiritualibus & temporalibus es subiectus, cùm partem terræ tuæ ab Ecclesia Magalonensi possideas, quam* (inquit Pontifex) *ipsa per sedem Apostolicam temporaliter recognoscit, quia Magalonensi Ecclesia mediante nobis idem Archiepiscopus asserebat temporaliter subiacere.* Mox in eadem Decretali subiicitur, *Insuper cùm Rex ipse superiorem in temporalibus minimè recognoscat, sine iuris alterius læsione in eo se iurisdictioni nostræ subiicere potuit & subiecit: in quo forsitan videretur aliquibus quòd per se ipsum nō tanquam pater cum filiis, sed tanquam Princeps cum subiectis potuit dispensare. Tu autem aliis nosceris subiacere, vnde sine ipsorum forsan iniuria, nisi præstarent assensum, nobis in hoc subdere te non posses.* Quod ideo hoc loco recitatur, quia est argumentum declarationis, qua magnus ille Pontifex Innocentius

Innocentij III. Papæ verba.

III. à Rege noſtro, *Rege* inquam *Francorum*, nullum ſuperiorem in Temporalibus recognoſci, fatetur & agnoſcit. Quod alienum valde ab eo quod dixit Bellarminus, ita ſcripſiſſe aut ſenſiſſe Innocentium Papam, imponere conatus. Eodem cap. xij. p. 118. nouam ponit deciſioné, *Poteſt* (inquit) *Pontifex, ſi neceſſarium ad ſalutem animarum ſit, alicui Regnum auferre: Sed ſi antea admonuerit, ſi ſpatium reſipiſcendi dederit, ſi perniciosſum & incorrigibilem eſſe perſpexerit. Poteſt quoque alteri Regnum conferre, non pro arbitrio tamen cui libuerit*, (Sic enim verè precariò regnarent) *ſed cui iure debetur, ſiue ſucceſſio, ſiue electio locum habeat. Et ſi fortè nemini debeatur, cui ratio dictauerit eſſe tribuendum.* Expendet Senatus, ſi lubet, hęc verba, & eorum ſequelam, habita temporum noſtrorum ratione. Atque ea quæ regnum hocce hæreditarium iampridem Dei gratia conſtitutum & cóſeruatum ſpectant, accuratè notabit.

Capite xvij. p. 149. 150. ita Bellarminus, *Adducit Barclaius verba S. Bernardi ex lib.* 4. de Conſideratione, *capite* 3. *Petrus hic eſt qui neſcitur proceſſiſſe aliquando gemmis ornatus vel ſericis, non tectus auro, non vectus equo albo, nec ſtipatus milite, nec circumſtrepentibus ſeptus miniſtris: Abſque his tamen credidit ſatis poſſe impleri ſalutare mandatum*, Si amas me, paſce oues meas: *In his ſucceſſiſti non Petro, ſed Conſtantino.*

Hæc

Hæc Bernardus. Quibus subiungit Barclaius: *Quamuis itaque potestas temporalis, de qua nobis sermo, hominibus videri potuerit, Ecclesiæ necessaria, Deo tamen neque necessaria, neque vtilis visa est. Respondeo* (inquit Bellarminus) *Posset hoc loco Barclaio dici quod in libro Iob. c.* 38. *Deus ipse dicit,* Quis est iste inuoluens sententias sermonibus imperitis? *S. Bernardus scribit Apostolum Petrum pauperem fuisse diuitiarum huius mundi, & potuisse sine auro & argento proprio, sine equo albo, & sine satellitibus implere salutare mandatum pascendi oues: non tamen sanctus Bernardus dicit non fuisse in Apostolo Petro potestatem disponendi de tēporalibus bonis Christianorum, & de ipsis regnis, & imperiis, si necessitas spiritualis id requirat:* imò contrarium dicit, *cùm Pontifici, qua Pontifex est & Christi Vicarius ac Petri successor, applicat illa verba Hieremiæ* 1. Ecce constitui te super gentes, & super regna, vt euellas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. *Non enim pugnat paupertas propria cum potestate disponēdi de diuitiis, & iudicādi Reges & Principes terræ.* Qui D. Bernardum secundo libro *de Consideratione ad Eugenium Papam cap.* 6. legêre, eum in cōtraria prorsus Bellarminianæ stare sententia animaduerterunt. Nam pius & laudatus ille Bernardus locum Hieremiæ de potestate spirituali, non de temporali explicuit. Ideo recitatis

D. Bernardus lib. 2. de Cōſider. ad Eugenium Papam.

Prophetæ verbis ſic ait, *Quid horum faſtum ſonat? Ruſticani magis ſudoris ſchemate quodam labor ſpiritualis expreſſus eſt. Et nos igitur vt multum ſentiamus de nobis vel nobis impoſitum ſenſerimus miniſterium, non dominium datum, Non ſum ego maior Propheta, etſi fortè per poteſtates: ſed meritorum non eſt comparatio. Hæc loquere tibi, & doce te ipſum qui alios doces. Puta te velut aliquem de Prophetis. An non ſatis ad te? Et nimium: ſed gratia Dei es id quod es: Quid? Eſto quod Propheta, Numquid plus quàm Propheta? Si ſapis, contentus eris menſura quam tibi menſus eſt Deus.* Nam quod amplius eſt, à malo eſt. *Diſce exemplo Prophetico præſidere, non tam ad imperitandum, quàm ad factitandum quod tempus requirit: Diſce ſarculo tibi opus eſſe, non ſceptro, vt opus facias Prophetæ. Et quidem ille non regnaturus aſcendit, ſed extirpaturus.* Quod magnus hic & ſanctus vir ab alio ſancto magnóque Pontifice hauſerat Gregor. I. qui 3. *Paſtoralis curæ l. admonitione* 35. ita locum Prophetę expoſuit, *Hinc eſt quod Hieremiæ miſſo ad prædicationem dicitur: Ecce enim conſtitui te ſuper gentes, & ſuper regna, vt euellas &c. Quia* (inquit Gregorius) *niſi priùs peruerſa deſtruxerit, ædificare vtiliter recta non poſſet: Quia, niſi ab auditorum ſuorum cordibus ſpinas vani amoris euelleret, nimirùm fruſtra in eis ſanctæ prædicationis verba plantaret.*

Hinc

Hinc est quod Petrus euertit, vt postmodum construat. Iam ad Cardinalem Bellarminum cap. 19. pag. 159. transeamus, vbi verba Barclaij refert. *Sed quid? si Imperator* (inquit Barclaius) *nolit ad nutum Sacerdotis gladium stringere? Imò si planè cõtra nutum Sacerdotis strinxerit, numquid aliquam S. Bernardus hoc casu potestatem tēporalem Sacerdoti tribuit in Imperatorem?* Quibus hæc notanda regerit. *Respondeo* (inquit Bellarminus) *Si nolit Imperator ad nutum sacerdotis gladium stringere, vel si cõtra nutum eius strinxerit, & res sit ad bonum spirituale necessaria, coget illum Pontifex gladio spirituali, id est censuris Ecclesiasticis, gladium materialem stringere, aut in vaginam recondere: & si censuris non mouebitur, & Ecclesiæ necessitas id requirat, liberabit subditos eius ab obedientia, eique imperium abrogabit. Ita ostendet gladium esse sub gladio, & vtrumque gladium ad potestatem Ecclesiæ pertinere, quamuis nòn eodem modo.* HIC Senatus primariam rationem, si hæc ratio dicenda, in memoriam reuocet, quam nouissimus allegauit parricida, qua motus sacrum Henrici IV. Regis defuncti caput parricidali manu ausus est opprimere. Nã de expeditione Cliuensi ac Iuliacensi loquẽs, ad quam seseRex fœderatis Principibus Germanis laturus suppetias, accingebat, execrabilis parricida coram Iudicibus se existimasse, inuito Pontifice hoc

bellum geri. Eum verò qui Pontifice inuito bellum aggrederetur, etiam aduersari diuinæ voluntati, Deum Papam esse, Papam Deum, respondit. Quæ propter fœdera à Rege defuncto pacta, quę Reginę Regentis salutari prudētia ad Regni bonum obseruantur, diligenter pensanda sunt. Cap.21. pag.174. sententiam suam, de Regiæ aut alterius cuiuspiam supremæ Potestatis constitutione, profert, *Vt gubernentur homines à Regibus, vel à Consulibus, ab vno, vel à multis, à magistratu perpetuo, vel temporario ab hominum voluntate depēdet. Quemadmodum etiam quòd iste sit Rex potiùs quàm ille, non Dei specialis iussio, sed hominum voluntas fecit.* Quo loco Senatus iudicet, num hæc verba doctrinæ veritatis & scientiæ politicæ, circa Monarchiarum aut Potestatū (quarum est imperium) constitutiones, consonent. Cap.24. pag.188. inquit, *Quòd quando Reges fiunt hæretici, aut religioni obsunt, possunt ab Ecclesia iudicari, & etiam deponi à principatu, nec vlla fiet eis iniuria si deponātur.* Cap.27. pag.20. ait, *Quòd quando summus Pontifex propter hæresim, aut aliam iustam causam soluit populos à iuramento fidelitatis, simul etiam soluere solet à vinculo promissionis, ac iubere vt populi non amplius obediant ei cui promissionem obedientiæ fecerant.* Cap.31. Dialogum author *Inter populum nimis addictum Regi terreno, & Pontificem salubriter cōsulentem* insti-

inſtituit: qui extat pag. 215. ad 227. vſque continuatus, vbi à Pontifice poſtulans populus introducitur, *Pater ſancte, nequaquam es Rege noſtro in temporalibus ſuperior, eóque non potes obſequium temporale quod illi præſtamus impedire.* Ad quæ Bellarminus inducit reſpondentem Papam, *Quando ſalus tua æterna in periculum adducitur propter obſequium temporale quod Regi præſtas, tunc omnino ſum ſuperior Rege tuo etiam in temporalibus: Nam & illum & te ad vitam æternam dirigere debeo, & omnia impedimenta de medio tollere quæ hoc iter impediant.* Cætera huius Dialogi eôdem ſpectant: maximè quod pag. 224. notandum, *Nō ego tibi gratiam facio præcepti naturalis vel diuini, cum ab obedientiæ vinculo te abſoluo. Non enim permitto vt Regi non pareas, (quód eſſet contra ius diuinum) ſed facio vt ille qui tibi Rex erat, non ſit tibi deinceps Rex.* Ibidem quod author ait notandum, *Attende primùm Deum iubere vt pontifici obedias in ſpiritualibus, ſed non iubere vt in ſpiritualibus tantum: Imò iubere vt Regi qui legitimè regnat, non Regi qui ob hæreſim, vel alia iuſta de cauſa regno priuatus eſt.* & cap. 33. pag. 232. *Quod autem Barclaius dicit poſſe Principem excommunicari, ſed non poſſe priuari niſi ſpiritualibus bonis, ac per hoc non poſſe priuari auctoritate, vel iuriſdictione, vel dominio temporali, neque poſſe ſubditos eius abſolui à fidelitate & obe-*

dientia quam illi debebant. Mirum est (inquit Bellarminus)*cũ sacri Canones, (quorum scientiam ipse profitetur) inter excommunicationis effectus ponant non solum priuationem sacramentorum & suffragiorum, sed etiam commercij ciuilis ac præcipuè forẽsis, vt nõ poßit excommunicatus pro tribunali sedêre & iudicare, neque subditi comparêre in iudicio coram excommunicato : Item priuationem, vel suspensionem iurisdictionis, & absolutionem subditorum à fidelitate. De qua re apud Gratianum* 15.4.6. *can.pen.* Pag.254.cap.36.*Falsum est* (inquit Bellarminus) *quod Barclaius nimiùm sapè repetit corporalem pœnam in solius politici Magistratus potestate sitam esse, cuius contrarium praxis ostendit, præsertim in tribunali sancti Officij.* Quale hoc tribunal, quò spectet, obseruanda quæ de illo Bellarminus c. 39. p.264.vbi,*Ostendere*(inquit)*voluimus posse Principes Ecclesiasticos non solùm in foro interno conscientiæ, sed etiam in foro externo Ecclesiastico disponere de temporalibus, vt ad spiritualia ordinem habent.* Si commonstrãdũ esset quò hæ duæ *fori duplicis Ecclesiastici, vnius interni, alterius externi,* species ferantur, multa quidem dicenda, sed plura cogitanda forent. Eodem cap.36.pag.256. *Potest* (inquit Bellarminus)*Pastor ac debet omnes oues ita pascere vt eis conuenit: Ergo potest Põtifex Christianis ea iubere, atq; ad ea cogere, ad quæ quilibet eorum secundùm*

statum

ſtatũ ſuũ tenetur, id eſt ſingulos cogere vt eo modo Deo ſeruiãt,quo ſecundum ſtatum debent. Debent autem Reges Deo ſeruire defendendo Eccleſiam, puniendóque hæreticos & ſchiſmaticos. Ergo poteſt Pontifex ac debet Regibus iubere vt hoc faciant, & niſi fecerint, etiam cogere per excõmunicationem, aliáſque commodas rationes. Ac vt quæ ſint *illæ commodæ rationes* intelligatur, eas pag. 257. exponit, quo loco *Poſſe* (inquit) *Paſtorem ſummumChriſtianorum cogere omnes ad officium ſuum præſtandum in obſequium Dei, nõ intelligitur de ſola coactione per excommunicationem, ſed etiã per priuationem regnorum & principatuum, ſi ad ſalutem gregis idem Paſtor expedire iudicauerit.* Cap.37.pag.261. quod ſcripſerat Barclaius carpitur. *Quod dixi* (inquit Barclaius) *Papam poſſe ſeparare Regem hæreticum à communione fidelium per excommunicationem, de ſeparatione ſpirituali animarum non corporum intelligendum eſt: ſubditi enim Regi excommunicato obſequium denegare non debent.* Ad quę reſpondens, *Hæc ille qui ſine dubio* (inquit ipſe Bellarminus) *vt etiam ſuprà docui, non permittit per Pontificem interdici Regi hæretico adminiſtratione regni, & curatorem illi dare, vt ipſe fatetur datum Regi Oziæ filium curatorem.* Quod exemplum à Bellarmino confirmandæ ſuæ cõtra Barclaij ſententiam opinioni citatur. Hæc ſunt quæ paſſim nouo *Cardinalis*

Bellarmini libro inſperguntur *de Poteſtate quam Pontifici in Regum vitam ditioneſque tribuit*, quos inter, Chriſtianiſſimi Francorum Regis vt & aliorum mentionem facit, exemplis amplificans quæ olim ſcripſerat. Quod ab ipſo nouè factum, vt ampliùs quàm prioribus tractatibus, ſpiritui Romano gratificaretur. Etiamſi iam tum plus ſatis contra ipſiſſima Domini noſtri Ieſu Chriſti verba, Apoſtolorum ſcripta ſanctorúmque Conciliorum ac Patrum decreta loquutus eſſet: qui tamen omnes ſupremas Poteſtates, vt à Deo conſtitutas coluerunt. Verumtamen quotquot fulciendę ſententię authoritates attulit, eam minimè firmant. Quippe quod dictis confirmandis allegat, quinque potiſſimùm nititur exemplis. I. Diſceptationis Gregorij II. Pontificis aduerſus Orientis Imperatorem. II. Eorum quæ in Gallia contra Childericum regem in Pipini gratiam ex Zacharię Pontificis conſilio geſta ſunt. III. Iudicij quod Gregorius VII. Pontifex Hildebrandus vocatus, aduerſus Imperatorem Henricum IV. exercuit anno Domini 1080. IV. Eorum quę in Concilio Lateranenſi anno 1216. habito, aut ab Innocentio III. in eo Concilio & pòſt, acta dicuntur. V. Eorum quæ Innocẽtius IV. in Lugdunenſi Concilio contra Fredericum II. Imperatorem pręſtitit. Etſi autem nouimus & nimis quod in Senatu Romano

no dicebat Montanus, aduertimus *Quòd diutius durant exempla quàm mores vel homines*: attamen eiuſcemodi exempla tantùm in generoſa verorum Chriſtianorum pectora virium habere nequeunt. Vt enim à Gregorio II. ordiar, eius memoriæ facit iniuriam, quiſquis eum aduerſus Leonem III. Imperatorem Orientis quicquam dicit, præterquàm *in ſpiritualibus*, pronunciaſſe. Quam ob rem Platina ſcribit, eum populos Italiæ cohortatum, ne Imperatoris aduerſus Imagines edicto morem gererent. *Qua cohortatione* (inquit) *adeò animati ſunt Italiæ populi, vt paulum abfuerit quin ſibi alium Imperatorem deligerent: quominus autem id fieret, authoritate ſua obſtare Gregorius annixus eſt.* Quod ad II. attinet, quæ in Pipini gratiam hoc in regno acta ſunt, aut de Pontificis Zachariæ conſilio euenêre, (vt ſcripſit Ado Archiepiſcopus Vienenſis in Epitoma Chronicorum, cùm ſciſcitantibus quibuſdam Gallis, vter Regno dignior eſſet, qui rempublicam gereret, an qui marceret otio, reſpondiſſet, *Regem potiùs eum vocari debere qui Rempublicam gereret*) aut Pipinus ad Regiam dignitatem mera vi euectus eſt: quacunque factum id ratione, mali fuit exempli, non ſecius quàm cęteræ in reges rebelliones. Quantum ad III. exemplum à Gregorio VII. petitum: ipſe qui Regiæ dignitatis tuendæ verba facit, plurimas magno-

Platina in Vita Gregorij II.

Ado Archiepiſcopus Vienenſis de Zachariæ Pontificis conſilio.

rum & sanctorum virorum adferre posset authoritates, vt Valtrami Nemburgensis Episcopi, Venerij Vercellensis Episcopi libro *De discordia Regni & Sacerdotij*: sed ex omnibus vna sufficiet Epistola Cleri Leodiensis ad Papam Paschalem, vbi fit Gregorij VII. qui Hildebrandus dictus est, mētio verbis subsequentibus. *Solus Hildebrandus vltimam manum sacris Canonibus imposuit, quem legimus præcepisse Mathildi Marchionissæ in remißionem peccatorū suorum, vt debellaret Henricum Imperatorem. Quod iustè necne ipse, vel alij fecerint, nulla authoritate discimus.* Quod ad I V. ex prætento Concilij Lateranensis decreto, sub Innocentio III. in collectionem Decretorum à Gregorio IX. factam relato, *in cap. 2. Excommunicamus, titu. de Hæreticis*, petitum. Huius quod obtenditur Decreti non adeò certa authoritas est, vt Sanctio Concilij dici mereatur. Nam etsi Decretum illud & alia nonnulla variis suspensa locis Antiquarum Collectionum Decretalium Pontificiatum reperiantur, quin etiam in Collectionibus Gregorij IX. anno 1230. Nihilominus in Antiquis Collectionibus, in Sanctionum à sanctis Patribus, Primatibus, Archiepiscopis, aut Episcopis constitutarum forma non habentur. Imò multi autores qui Innocentij III. tempore vixêre, nihil à Lateranensi Concilio decretum fuisse scripserunt. E multis, quod

Venerius Vercellensis.

Cleri Leodiensis epistola ad Paschalem Papam.

quod de illo Matthęus Paris in maiore historia de gestis anno 1215. & 1216. ait notandum. *Celebrata* (inquit) *est Romæ sancta & vniuersalis Synodus in Ecclesia sancti Saluatoris, quæ Constantiniana appellatur, mense Nouembri, præsidente Papa* D.*Innocentio I I I.pontificatus eius anno* 18. *In qua fuerunt Episcopi* 412. *His omnibus congregatis in suo loco, & iuxta morem Conciliorum Generalium singulis in suis ordinibus collocatis, facto prius ab ipso Papa exhortationis sermone, recitata sunt in pleno Concilio capitula* lx.*quæ alijs placabilia, alijs videbantur onerosa.*Idem alibi *in minore Historia*,ait,*quòd Papa Cōcilium dissoluit,totúsq; Clerus abijt tristis.* Cuius rei multas adfert rationes quas hîc referre nō opus est. Denique Platina de hoc Lateranēsi Concilio loquens in vita Innocentij I I I.Papæ. *Venêre*(inquit) *multa tum quidem in consultationem, nec decerni tamē quicquā apertè potuit, quòd Pisani & Genuenses maritimo,&) Cisalpini terrestri bello inter se certarent. Eo itaque proficiscens Pontifex tollendæ discordiæ causa Perusij moritur.* Enimuerò factiosi quidam eo tempore cùm Raimundum Tolosanum comitem Albigensium sententiæ adhærere viderent,apud Philippum Augustum institêrunt,& Pontificem impulerunt vt Regi Simonem Mōtisfortis Comitem in Septimaniam mittēdum esse ad bellum gerendum,& Raimundum

Matthæus Paris.

Platina.

è patrimonio deturbandum suaderet. Verùm nulla certa extat authoritas qua hoc ad obtenta Concilij decreta exequendum probetur gestum esse. *Rigordus* quidem inquit *in libro de Gestis* Philippi Augusti *Francorum Regis, quòd Papa procurante, & Rege concedente Simon ille Comes Montisfortis Tolosanus Comes factus fuit.* Sed voto Ducis huius Simonis Mõtisfortis successus non respondit. Testis idem Rigordus, *Quod ipse Simon* (inquit) *cùm Albigenses & Tolosani aduersus ipsum ciuitatem muniuissent, eãm ille viriliter obsedit sed in ipsa obsidione lapide percussus vitam finiuit.* Addit in fide Catholica vitam finiuisse, sed propterea neque bellum nec Albigenses turbæ cessauêre. Vt enim in causis eiusmodi spiritualibus nõ secularibus armis Deus fauit, meliorem ad pullulantes sectas resecandas viam instituissent, si verbi Dei gladio non materiali fuissent vsi, vt & seculo nostro nonnulli tentauêre. Quò licèt prætentorum Concilij Lateranẽsis decretorum aut rerum ab Innocentio III. gestarum allegatione impellerentur: germani tamen ac veri Franci, nouissimis Bloesensibus Comitiis anno 1589. eo pacto nequaquam moti sunt. Quippe qui diuini humaníque iuris erant periti, quíque leges Regnorum, Franciæ maximè, politicas, apprimè tenebãt, insignem rei in sanctiori Regis Philippi Augusti Consistorio,

Rigordus.

rio, anno 1216. Lugduni habito, gestæ historiam, vt à Matthæo VVestmonasteriēsi laudatur, memoria repetiuerunt, qui hæc refert, *Rex*(inquit)*Iohannes qui resignanerat coronam Angliæ Innocentio III. Papæ, & ei fecerat homagium, & sic de liberrima regione ancillam anno Domini* 1313. *(& ideo Extorris appellatus est) audiens de aduentu Ludouici (filij Philippi Regis Francorum) in Angliam (anno* 1216.) *Cantuariam aduolauit: & interim applicuit Gualo Legatus missus à Domino Papa Innocentio III. ad tuitionem regis Iohannis, qui transitu facto per regem Francorum Philippum ex parte Domini Papæ omnibus modis dissuaserat, ne filium suum Ludouicūm in succursum excommunicatorum (qui Iohannis regis erant aduersarij) transmitteret, ne Ecclesia Romana patrimonio suo priuaretur. Quod cùm intellexisset rex Philippus hoc de regno Angliæ dictum fuisse, ita mox respondit:* Regnum Angliæ patrimonium Petri vel Ecclesiæ Romanæ nunquam fuit, nec est, nec erit. Item Rex vel Princeps non potest dare regnum suum sine assensu Baronū suorum qui regnum tenentur defendere. Et si Papa hunc errorem tueri allectus nouæ dominationis libidine contumaciter decreuerit, exemplum omnibus regnis dabit perniciosum. *Ad quod verbum omnes circumstantes Franciæ magnates quasi vno ore clamare cœperunt, quòd pro isto articulo starent vsque ad mortem, ne videlicet rex vel prin-*

Matthæus VVestmonasteriēsis.

ceps per impetum propria voluntate posset regnum dare vel tributorium facere, vnde nobiles regni efficerentur serui. Acta sunt hæc apud Lugdunum die 15. post Pascha. Ita se generosi Francorum proceres nunquam satis laudati, gesſêre: quorum postea nobis vsui fuit authoritas, etiã tum cùm eorum sequenda fuêre dogmata, & ab eodemmet qui iam verba facit, declaratio fuit in Curia Parlamenti Cæsaroduni Turonum sedente citanda: cũ videlicet Regis nostri felicissimæ memoriæ Hẽrici Magni, v. Ianuarij 1610. diplomata legerentur, quibus aduenienti à Pontifice misso Cardinali significabatur, fore vt honorificè admitteretur, modò in mandatis haberet, ad Regem, nihil aduersus eius ditionem suscipiendo aut ex Ecclesiæ Gallicanæ iure decerpendo accedere. Nec sat vnquam ingenua hæc veráque nostrorum Francorum vox, qui testes sunt eorum, quæ Innocentij III. tempore gesta fuêre, quo posterorum memoriæ consignetur, inculcari potest. Quod igitur tãquam in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. aut ab eodem constitutum allegatur, quóque velut specioso Religionis obtentu excitandorum ad arma & rebellionem in reges populorum occasione capta, quidam vsi sunt, in argumentum tribuendæ Pontifici potestatis, quam illi Bellarminus assignat *directè* aut *indirectè*, vt ait, *in ordine ad spiritualia,*

tualia, trahi minimè debet. Etenim si C. *Excōmunicamus, de Hæreticis Extra* à Cōcilij Patribus, ab Innocentio III. Papa approbati, conditum & constitutum esset, non iis derogaret modò quæ antea ipsemet Decretali *per Venerabilē, Qui filij sunt legitimi*, antè allegata & iuxta genuinum sensum exposita declarauerat: sed & iis quæ altera *titu. de Iudicijs* l. 2. cap. 13. *Nouit ille* &c. in collectione Decretalium à Gregorio IX. Pontifice facta, vbi textus dimidiatus est, qui integer extat in *Collectione Antonij Augustini, Collection. 3. li. 2. tit. 1. cap.* 3. quo loco sic Innocentius, *Exaltationem* (inquit) *Regni Francorum sublimationem Apostolicæ Sedis reputantes.* Et postea, *Non enim* (inquit) *intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum (nempe Regem, cuius antea meminerat) spectat iudicium.* Quod ad v. quo Bellarminus vti voluit è Concilio Lugdunensi depromto, quod sub Innocentio IV. contra Fridericum II. anno 1245. habitum fuit, inde nullum duci potest argumentum, quo noua Bellarmini, de Pontificis in reges potestate, axiomata, quocunque quæsito colore, stabiliantur. Verum id quidem, ab Innocentio IV. Pōtifice fuisse excommunicatum Imperatorem Fridericum II. die D. Iacobo dicato feria tertia, die Concilij tertio, vt obseruauit *Abbas Stadiensis* (quod ob temporis iudiciique formam expendendum est) Ne-

Innocentij IV. Papæ verba C. Nouit. extrà de Iudicijs in antiquis Decretalibus.

minùs obseruatione dignū est quod idem Abbas de sententia Lugduni fulminata, [a] *Qua sententia*(inquit)*per mundum volāte, quidam Principum cum multis aliis reclamabant dicentes, Ad Papam non pertinere Imperatorem cōstituere vel destituere.* Huic argumento concinit quod Matthæus Paris de Rege nostro D.Ludouico narrat, optimum illum videlicet multáque sapientia prędicum Principem, omni ope nisum, vt Papam cum Imperatore conciliaret. *Quod* (inquit) *cùm Papa erecta ceruice refutasset, Rex Francorum iratus & indignatus est eo quòd humilitatem quam sperauerat in seruo seruorum Dei non reperisset.* Quo pacto Princeps optimus, magni iuxta candoris atque iudicij, non sibi hac seueritate satisfactum ostendit, mala, quæ Religioni Christianæ esset allatura discordia, præsentiens. Hinc ipse & Fráciæ Barones minimè gratum id sibi fuisse commonstrarunt, cùm Pontifex ad Maiestatem suam nuncium misisset, quo in Friderici II. abrogati locum, electum à se Comitem Robertum regis fratrem in Imperio substituendum significaret. Rex enim & proceres minimè hoc ipsius admisêre consilium. quod his ad Imperatorem verbis palam testatum fecerunt: *Nolit Deus vt vnquam ascendat in cor nostrum, vt aliquem Christianum sine manifesta causa impugnemus: Nec nos pulsat ambitio. Credimus enim*

a Alberti Abbatis Stadiensis de sententia ab Innocētio IV. aduersus Imperatorem Fredericum II. in Concilio Lugdunensi lata, verba.

Matthæus Paris de Christianissimo rege D. Ludouico.

Domi-

Dominum nostrum regem Galliæ, quem linea regiÿ sanguinis prouexit ad regenda Francorum sceptra, excellentiorem esse aliquo Imperatore, quem sola electio prouehit voluntaria. Sufficit Domino Comiti Roberto fratrem esse tanti Regis. Quòd itaque hic Pōtifex Innocentius IV. aut eius decessores, aut successores, multò post Dominum nostrum Iesum Christum, & Apostolos, cùm eorum sequi vestigia debuissent, ipsorum doctrinæ aduersantes, scripserunt & constituerunt, Reges ipsos & bona temporalia decretis aggressi, quæ constitutionibus Euangelicis & Apostolicis, *Cæsari quod Cæsaris est reddere* iubentibus, contraria sunt, id nouum ius est, Regnorum & Rerumpublicarum à Deo cōstitutarum euersionem spectans: ideóque nullius roboris aut ponderis. Quid quòd si Patres, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi, in Concilio vel Oecumenico congregati, quępiam cum Papa aut cum Legatis, aut sine eisdē, Decreta cōdidissent, quibus *potestates quæ sunt, & quæ à Deo ordinatæ sunt*, vt ait D. Paulus, in iis quæ πολιτείαν temporalem & Magistratus authoritatem in exterioribus Ecclesiæ concernunt, vlla ratione minuerentur, aut restringerentur: *Eiusmodi Decreta* Reges & Principes ac supremos Dominos, eorúmque subditos, siue Clericos siue Laïcos, minimè obligarent. *Certum enim hoc statúmque semper, totóque Chri-*

ſtianitatis orbe apud omnes qui bene de veritate ſentiunt, Catholicum dogma eſt, Nihil vllum Concilium, Vniuerſale, Nationale, Generale aut Prouinciale in Temporalibus *directè* áut *indirectè* decernere poſſe. Ratio eſt, quòd Concilium ex Patribus, Archiepiſcopis, aut Epiſcopis conſtat, qui maximâ partem, Principum, aut Rerumpublicarum Temporalium ſubditi ſunt. *Eccleſia autem eſt in Republica, non Reſpublica in Eccleſia,* inquit Optatus Mileuitanus, eximius Africę Epiſcopus. Quare non licet Epiſcopis, qui non aliam quàm Eccleſiaſticorum perſonam ſuſtinent, quidpiam decernere, quod Dominorum Temporalium damno vertat. quorum conceſſione in ipſorum ditionibus congregantur, aut inde in alias, habendi Concilij gratiâ, proficiſcuntur. Ea modò quæ fidei, religionis & doctrinæ ſunt, licet eis decernere. Nec enim vel externam Eccleſiarum polit*iam* in legum & ordinationum prouincialium præiudicium attingere queũt, quibus in locis per regias conſtitutiones, vt in hoc regno, ſanciuntur: vnde hoc verè de Regibus (ſpeciatim de noſtro) prædicare poſſumus, æqua illos cum Imperatore Conſtantino authoritate potiri, qui vt refert temporis illius Eccleſiaſtica hiſtoria) ſeſe Epiſcopum exteriorum appellare ſolebat: cùm nulli Epiſcoporum poteſtati aut foro, ſuæ ditionis aut actionum ratione,

Optatus Mileuitanus.

ne, ſed Deo ſoli ſubiiciatur: quod adeò verum eſt, vt è Principum & potiſſimorum Prælatorum ordine, Gregorius Turonenſis Archiepiſcopus, quinto hiſtoriæ Francorum hiſce verbis referat, quæ de ſe & coepiſcopis regi Chilperico dixerat, *Si quis de nobis, ô Rex, iuſtitiæ tramitem tranſcendere voluerit, à te corrigi poteſt. Si verò tu exceſſeris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi: ſed ſi volueris, audis: ſi autem nolueris, quis te cõdemnabit, niſi is qui ſe pronunciauit eſſe iuſtitiam?* (Ille nimirum Dominus noſter IESVS CHRISTVS, qui apud Hieremiam Prophetam cap. 23. prædictus fuit DOMINVS IOSADACH, IVSTVS NOSTER, AVT IVSTIFICATIO NOSTRA. Et apud Zachariam 9. REX IVSTVS ET SERVATOR IPSE. Ac ſanè non niſi Deo peccant reges: ideo Dauid Pſalmo 50. (quẽ vocauit Irenæus Pſalmũ Exomologeſeos) *Tibi ſoli peccaui*, inquit, Deum alloquens, cui rationẽ ſoli ſuorum peccatorum reddere tenentur Reges, humano foro haudquaquam obnoxij, quod plurimi in hunc locum notauerunt interpretes, videlicet è Græcis [a]D. Cyrillus, [b]Dydimus, [c]Nice-

Gregorius Turonẽſis Archiepiſc. a D. Cyrillus laudatus libro qui inſcribitur, *Aurea in 50 Dauidicos Pſalmos catena, interprete Daniele Barbaro Electo Patriarcha Aquileiẽſi, Venetiis apud Georgium de Caballis, anno 1569. paginis 531. & 532.* ita ipſi hæc verba Pſalmi 50. Tibi ſoli &c. *Impiũ eſt qui regi dicit,* Impiè agis. *Aliubi Scriptura dicit. Quoniã igitur nullus erat qui me cùm peccarẽ poſſet redarguere, & tu peccãtes corrigis.*

b Dydimus eodem libro, Patriarcha Aquileienſi interprete, citatus, ſic de Rege Dauide loquitur: *Quatenus rex non ſubijciebatur humanæ legi, inde nulli ex legum conditoribus peccauit, neque coram vllo ex illis hoc malum fecit. Quoniam vero ad regiam dignitatem illius acceſſit vt pius eſſe vellet, diuinæ legi ſubiectus fuit, & propterea ſoli Deo peccauit, & malum fecit coram eo, cum ad Vriæ vxorem ingreſſus eſt.*

c Nicephorus eodem libro citatus Patriarcha Aquileienſi interprete, *Rex cùm ego ſim, tibique ſoli ſubiectus, tibi ſoli peccaui: Alioquin Vriã iniuria affeci. Sed peccatum ipſum ad te tranſiit, quoniam leges tuas tranſgreſſus ſum,*

phorus. E Latinis [a]Arnobius, [b]D. Ambrosius, [c]Antonius Agellius Episcopus Acernensis. Nec aliter, qui iudicium de regibus Pontifici tribuunt, hæc verba interpretari queunt. Studentes enim Pontifici, quam sibi Deus in Reges vindicat potestaté tribuere, diuino verbo adderēt, quod sanctis legibus prohibetur. Nec attendunt quod Gregorius XIII. Pontifex scitè Oratori Hispano dixit, spiritualem à temporali potestate secernens, *Si altera alterius limites transilit semetipsa perimit.* Ac sanè verissimum hoc in negotio Patrum Hebræorum effatum, *Quisquis addit, detrahit.* Quapropter libri noui, qui supra Regem in temporalibus Pontificem collocant, ferendi non sunt, atque nimis multi, licenter nimis in Principes & Respublicas stilum stringunt, quod non Principes modò lædere, sed & bonos subditos debet offendere, vt nuper Officiales regis Hispaniarum, in Cardinalis Baronij scripta de Monarchia Siciliæ, grauiter inuecti sunt, quo

a Arnobij verba ad hæc Psalmi 50. Tibi soli peccaui. *Omnis (inquit) qui sub iudicio viuit, cū deliquerit peccat Deo: peccat & legibus mūdi. Hic autem rex sub nullo alio nisi sub solo Deo agens, ipsum solum super potestatem suā metuens, Deo soli peccauit.*

b D. Ambrosius in eundē Psalmū ad hæc verba, Tibi soli, de rege Dauide loquens, *Rex vtique erat: nullis ipse legib. tenebatur, quia liberi sunt reges à vinculis delictorum. Neque enim vllis ad pœnam vocantur legibus, tuti Imperij potestate. Homini ergo non peccauit, cui non tenebatur obnoxius, sed quamuis cutus imperio, deuotione tamen ac fide erat Deo subditus, & legi eius subiectum se esse cognoscens, peccatum suum negare non poterat, sed quasi reus cum amaritudine fatebatur.*

c Antonius Agellius *ex congregatione clericorum regularium Episcopus Acernensis* in libro qui inscriptus est, *Cōmentarij in Psalmos & in diuini Officij Cantica, impressi Romæ ex Typographia Vaticana anno* 1606. *pag.* 236. *ad Psal.* 50. *Tibi soli peccaui. Quia cùm regia dignitate ac potestate cæteris præstē omnibus, & nulli factorum meorum rationem reddere debeam, tuo solius iudicio subiectus sum, téque solum iudicem habeo. Itaque si quid peccaui,* Tibi soli peccaui, *tuus reus sum, à te solo aut damnandus aut absoluendus.*

magnum

magnum sibi per totum terrarum orbem laudis argumentum parauerunt. Nos verò Regi nostro Christianissimo vitæ, famæ, ditionísque temporalis ratione, minus nõ debemus: imò si veritatis axiomata tueri, Ecclesiæ Gallicanæ libertatem conseruare semper sanctum, iustum & honestum est, atque animum amorémque Francorum erga suum Regem & Regnum decet, hoc certè potissimum *sub rege annis minore felicissimis Reginæ parentis auspicijs regnante, debemus.* Sic à Deo per os Apostolorum DD. Petri & Pauli iubemur, quorum alter D. Petrus nimirùm primâ epistolâ cap. 2. *Subiecti* (inquit) *estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue Regi quasi præcellenti, siue Ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quia sic est voluntas Dei, vt benefaciẽtes obmutescere faciatis, imprudentium hominum ignorantiam, quasi liberi, & non quasi velamen habentes, sed sicut serui Dei. Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, Regem honorificate.* Alter D. Paulus scilicet eximiè Romanorum xiij. *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit. Non est enim potestas nisi à* Deo. *Quæ autem sunt, à* Deo *ordinatæ sunt. Itaque qui resistit potestati,* Dei *ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam Principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere Po-*

1. D. Petr. Epist. c. 2.

D. Paul. Rom. 13.

testatem, bonum fac, & habebis laudem ex illa: DEI *enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat:* DEI *enim minister est vindex in iram ei qui malum agit. Ideóque necessitate subditi estote, non solùm propter iram sed propter conscientiam. Ideò enim & tributa præstatis: Ministri.n.Dei sũt in hac ipsũ seruiẽtes.* Reddite ergo omnib.debita, *cui tributũ, tributũ, cui vectigal, vectigal, cui timorẽ, timorẽ, cui honorẽ, honorem.* Huc agitmur ab ἡγεμονικῷ Spiritu, qui Dei Spiritus est: Et inquit Paulus, *Vbi Spiritus, ibi libertas.* qua ratione non lædetur Pontifex, nec id iniquo feret animo, quinimò ritè edocta S.S. Regiæ dignitatis sartæ tectæ conseruationem, in suum redundare bonum agnoscet: Regis præcipuè nostri Christianissimi, cuius ratione id semper studiosissimè assertum est, quod Philippus Pulcher Franciæ & Nauarræ Rex, audacibus Bonifacij VIII. vocibus respondens, (qui cum subditum suum ausus erat cùm in spiritualibus tum in temporalibus nũcupare) dixit: quódq; nobilis & generosus Petrus à Cuneriis Regis Philippi Valesij, qui Catholicus cognominatus est, aduocatus scripsit, ac post cũ Iohannes Gallus, Regis Caroli VI. aduocatus, celeberrimo actu in Curia Parlamenti xx. Martij, anno 1392. asseruit. Videlicet, NVLLVM IN TEMPORALIBVS A REGE FRANCIÆ IN TERRA

D. Paulus 2. Corinth. c. 3. v. 7.

RA SVPERIOREM RECOGNOSCI. REGII verò COGNITORES, quorum hodie pro muneris ratione, dicendi sunt partes, cùm nouissimos Reges nostros Henricum III. & Henricum IV. homines inhumanissimi, monstra potiùs detestanda falsis impulsa dogmatibus:alterũ Augusti mense anno 1589. alterum Maio nouissimo(anni circiter viginti *ab illius ad huius effluxêre cædem*) nefario parricidio sustulerunt. Cúmque ipsi fidem & deuotissimum obsequium tãtorum Regum memoriæ, & successoris authoritati debeant, suo se defuturos officio crederent, nisi in *Axiomata & Propositiones quæ vitam, dignitatem, maiestatémque Regis & Reginæ matris Regentis concernunt*, qualibet oborta causa acriter inueherentur. Et Curię huius augustissimę Senatores nullo pacto excusandi, quin grauiter nõ hodie modò, sed & olim, *vbi Rex maiorẽ ætatẽ attigerit*, culpãdi forẽt, si nulla iustæ querelæ habita ratione, adeo perniciosa scripta, à censura immunia, dimitterentur. Cùm itaque verendum sit ne silentium imputetur crimini, & Deus in nos Spiritum soporis effundat, cuius mentio Esa. xxix. aut ne à Domino nobis dicatur, quod D. Ioannẽ Angelo seu Pastori Ephesinę Ecclesię scribere iubet, Apocalypseos cap. 2. *Prima opera fac: sin autem venio tibi, & mouebo candelabrum de loco suo*: Ne hæc eueniant, sed vt iustitiæ Regiæ splendor Apocal. 2.

luménque perpetuum hoc loco fulgeat; ante pro REGIÆ COGNITIONIS munere, peruigilaturos se, neque donec,aura fruētur,sibi lucernam suam extingui passuros, quinimo ne falsa dogmata nouorum librorum,cùm Bellarmini tum aliorum, ad supremarū Potestatum à Deo ordinatarū euersionem spectantium,in hoc regno pedem figant, omni se ope & studio prohibituros,sanctè protestati,Senatum rogant vt ea quoque quæ suæ,sub regia pôtestate, sunt authoritatis,conferat.Etenim hoc pacto omnes veri Catholici tam in Gallia, quàm in cæteris Christianitatis partibus, in pura Domini nostri Iesu Christi, Apostolorum,Patrum, quin ipsorum Pontificum,doctrina confirmabuntur, ac eorum sequentur exemplum.Deniq; quiuis agnita & approbata veritate duo hæc axiomata non inficiabitur. I. *Potestatem Pontificis locum præterquàm in spiritualibus, hoc in regno maximè, non latere, nec ad temporalia directè aut indirectè extendi.* II. *Regem solum, omnium subditorum, tam Laicorum quàm Ecclesiasticorum, in suis ditionibus supremum esse Dominum.* Prius quod attinet: Quandoquidem Dominus noster IESVS CHRISTVS tam suo quàm D.Petri nomine censum Cæsari debitum persoluit: & à Pilato rogatus num esset Rex Iudæorum, respondit quod Euangelij D.Iohannis cap. xviij. refertur, *Regnum meum*

D.Iohā.c.18

non

non est de hoc mundo : si ex hoc mundo esset Regnum meum , Ministri mei vtique decertarent vt non traderer Iudæis. Nunc autem Regnum meum non est hinc. Papam, cùm IESV CHRISTI sit vicarius, alio gaudere titulo non posse certissimum est. *Non est enim seruus maior Domino suo*, vt idem Euágelista à Domino prolatum cap. xiij. recitat, qui cùm miraculi à se patrati conscios, vt ipsum regẽ crearent cõuenire animadteret, vt eiusdem D. Iohannis cap. vj. scribitur, solus in montem secessit. *Et si ipse Dominus potestatẽ quoque nullam ne in suos quidem exercuit, quibus sordido ministerio functus est, si regem denique fieri conscius regni sui refugit, plenissimè dedit formam suis dirigendo omni fastidio & suggestu tam dignitatis quàm potestatis. Quis enim magis his vsus fuisset quam Dei filius.* Nemo sanè, vt optimè Tertullianus aduersus mundi Idololatras, scribens. Hoc si, vt par est, teneatur, vbiuis locorũ quę vera & legitima sit Pontificia potestas ex ea, quam feret Senatus, iuxta veritatis normam , sententia, licebit agnoscere: Alterum quoque firmiter tenebitur *axioma , Omnem animam potestatibus sublimioribus subditam esse* , hoc est , vt ait D. Chrysostomus in cap. xiij. Epistol. ad Romanos, hæc verba exponens, *Omnis anima*, inquit, *siue Apostoli, siue Monachi, aut alterius cuiuspiam.* Quod itidem Gregorius I. Pontifex Epist. xxvj. lib. 2. sui

Tertullianus in libro de Idololatria.

Regiſtri docuit. Nam cùm ad Imperatorem Mauritium Auguſtum de Imperatoria Conſtitutione ſcriberet, quæ hęc complectebatur, *Vt quiſquis publicis adminiſtrationibus foret implicatus, ei ad Eccleſiaſticum officium venire non liceret.* Vbi plurimum hanc Conſtitutionem commendauit, Imperatores *sereniſſimos Dominos*, & ſe indignum pietatis Imperatoriæ ſeruum vocans, vnum ſe ait mirari legi adiectum, *Vt ei in Monaſterio conuerti non liceret, nec vlli qui in manu ſignatus eſſet.* Quod ſubmiſsè bonus ille Pontifex commonefaciendi formula dixit, neque verbis eum redolentibus qui ſe Imperatoribus ſuperiorem iactet, ſiue vt Pontifex eſt, ſiue vt Epiſcopus, aût *vt ſeruus Reipublicæ, ſed iure priuato, quia* (inquit) *ſereniſſime Domine, ex illo iam tempore* Dominus *meus fuiſti, quando adhuc* Dominus *omnium non eras.* Et infrà, *Ego verò hæc* Dominis *meis loquens, quid ſum niſi puluis & terra? Sed tamen quia contra auctorem omnium* DEVM *hanc intendere Conſtitutionem ſentio*, Dominis *tacere non poſſum: Ad hoc enim poteſtas* Dominorum *meorum pietati cœlitus data eſt ſuper omnes homines, vt qui bona appetunt, adiuuentur,* &c. Dein ob oculos Imperatori ipſius noſtrique DOMINVM IESVM CHRISTVM vt Regem regum loquentem introducit. *Ad hæc* (inquit) *ecce per me ſeruum vltimum ſuum & veſtrum reſpon-*

Gregor. I. Epiſt. 61.

respondebit CHRISTVS *dicens, Ego te de Notario Comitem excubitorum, de Comite excubitorum Cæsarem, de Cæsare Imperatorem, nec solùm hoc, sed etiam Patrem Imperatorũ feci: Ego Sacerdotes meos tuæ manui commisi, & tu à meo seruitio milites tuos subtrahis? Responde ergò*, piissime Domine, *quid venienti & hæc dicenti responsurus es in Iudicio* Domino tuo? Et infrà. *Ego quidem iussioni subiectus, eandem legem per diuersas terrarũ partes transmitti feci: & quia lex ipsa Omnipotenti DEO minimè concordat, ecce per suggestionis meæ paginam* Serenissimis Dominis *nunciaui. Vtrobique ergo quæ debui exolui, qui &* Imperatori *obedientiam præbui, & pro DEO quod sensi minimè tacui.*

O præclaram sanctóque Pontifice dignam professionem! qui hoc pacto exemplum secutus & mandatum DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI executus est, qui edixit D. Matthæi 22. D. Marci 22. D. Lucæ 10. *Reddite Cæsari quæ sunt Cæsaris: & quæ sunt Dei, Deo.* Equidem Sancti Põtifices Imperatores & Reges spirituali cohortatione de salute cõmonefaciendi, ius & potestatem habuêre: verùm hęc potestas temporali superior non est. Inquit enim Dominus discipulis & Apostolis Matthæi 10. *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in Zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas, ne-*

que virgam in manibus. Quod optimè exposuit D. Hilarius in hæc verba dicens, D. Hilarius. *Neque virgam in manibus, id est potestatis externæ iure non indigi, habentes virgam de radice Iesse: Nam quæ alia fuerit, non erit Christi.* Virgam à D.Hilario descriptã nemo, qui veritatis amore ducatur, aliam esse dicet à spirituali & Apostolica quã alibi (in Psalmum 2.) esse verbum Euangelij dixit. *Radix* autem *Iesse* æquè spiritualis est vt ab Esaia Propheta cap.11.& D.Paulo Roman. 15. discimus. Atque vt rectè DOMINI NOSTRI verba in hanc sententiam intelligantur, minimè iuxta carnem vt solebant miselli Ebionitæ, sed iuxta sensum Spiritus, veluti cum de duabus tunicis agitur, accipienda sunt. Ita magnus ille Hilarius ad hæc verba: *Non duas tunicas; quòd sufficiat nobis semel Christus indutus, ne per prauitatem intelligentiæ nostræ altera deinceps vel hæreseos vel legis veste induamur.* Idcirco à duabus tunicis cauendum est. Etenim si pro pura simplicitatis tunica aliam induamus, in errorem incidemus, & hæretici Iudæ Galilæi (de quo Actuum Apostolicorum cap. 5.) habitu amiciemur, qui inter cætera, hoc quoque tanquam probabile dogma proponebat; *Nullum, præter Deum, Domini appellatione insigniendum*, vt ita se debito Cæsari obsequio eximeret. *Et eos qui decumam Templo persoluerent, ad vectigal Imperatori pendendum*

dendum non teneri, quæ deteſtanda hęreſis, cùm, paulo ante I.Chriſti aduentũ, Iudæis horrorem incuſſerit, multo potius apud Chriſtianos execrabilis cenſeri debet. Denique, quæ ſpiritualem poteſtatem cum Temporalí miſcet & confundit, praua eſt doctrina. Alius enim eſt *verbi gladius*, alius *Principum & poteſtatum Temporaliũ*. Quãobrem D. Ambroſius præfatione in D. Lucam Euangeliſtam; *Ad diuina* (inquit) *conuerſi acuamus ingenium, exerceamus affectum, vt gladium illum quem venditâ veſte emi Dominus iubet, paratum ſemper & lucidum tanquam in vagina mentis reconditum habere poßimus. Arma enim ſpiritualia & fortia Deo ad deſtruendas munitiones militibus Chriſti debent ſemper eſſe præſentia (ex doctrina Pauli Apoſtoli 2. ad Corinthios capit.* 10.*) ne cum venerit Dux cæleſtis militiæ ſitu noſtrorum offenſus armorum à legionum nos ſuarum ſocietate ſecernat.* Quod Doctor idem in hæc D. Lucæ Euangeliſtæ verba, confirmat: *Nunc qui habet ſacculum &c. vendat tunicam ſuam, & emat ſibi gladium &c. O* DOMINE (inquit) *cur emere me iubes gladium, qui ferire me prohibes? Cur haberi præcipis, quem vetas promi? Niſi fortè vt ſit parata defenſio, non vltio neceſſaria, & videar potuiſſe vindicari, ſed noluiſſe? Lex tamen referire non vetat: & ideò fortaſſe Petro duos gladios offerenti,* SAT EST, *di-*

D. Ambroſius.

cis ; *quasi licuerit vsque ad Euangelium, vt sit in* LEGE *æquitatis eruditio , in* EVANGELIO *bonitatis perfectio. Multis hoc iniquum videtur : sed non iniquus* DOMINVS , *qui cùm se posset vlcisci, maluit immolari. Est enim gladius spiritualis , vt vendas patrimonium , emas* VERBVM, *quo nuda mentis penetralia vestiuntur.* Est etiam gladius passionis , *vt exuas corpus, & immolatæ carnis exuuijs ematur tibi sacri corona martyrij : quod ex benedictionibus* DOMINICIS *colligere potes, qui summam omnium coronarum , si quis persecutionem patiatur pro iustitia, prædicauit. Denique vt scias quia de passione loquutus est ne turbaret discipulorum animos , de se exemplum protulit dicens :* QVONIAM HOC QVOD SCRIPTVM EST, OPORTET IMPLERI DE ME, QVÒD ET CVM INIVSTIS DEPVTATVS EST. Vnde patet verba Domini, cùm gladiũ iubet emere, parabolæ ritu, non ad literam, interpretanda esse. Hanc puram verámque doctrinam hauserat D. Ambrosius è Domini nostri documentis, præceptis Apostolicis, & Doctorum Orientalium scriptis. Præ cæteris ex Athanasij libro cui titulus , *Dicta & Interpretationes Parabolarum Sancti Euangelij*, vbi sequentia questione 33. *Quomodo hoc intelligendum*, qui tunicam habet vendat ipsam, & emat sibi gladium ? *Hoc dixit Dominus* , (inquit D. Athanasius) *sui proditio-*

D. Athanasius libro cuius inscriptio ῥήσεις καὶ ἑρμηνεῖαι παραβολῶν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου. Ἐρώτησις λγ. Πῶς νοητέον ὅτι ὁ ἔχων ἱμάτιον πωλησάτω αὐτὸ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

proditionem & Iudaeorum aduentum indicare volens quem neque planè reticuit, ne repentino turbarentur aduentu, neque plenè patefecit, nequâ formidine occuparentur. Quæ expositio notatu digna est, vt & illa D. Basilij, à quo plurima D. Ambrosius didicerat, & cuius multa de Græco in Latinum sermonem scripta reddidit: Doctus hic Orientalis Ecclesiæ Magister, quem ea tanquam sæculi sui lumen obseruauit, & omnes Ecclesiæ Christianæ, vt reuera Basilij nomine dignum inter pios & eruditos Christianos deinceps miratæ sunt, Regula 251. ἀσκητικῶν ad interrogationem hisce verbis factam. *Quomodo vetat Dominus* (Lucæ 10.) *Sacculum & peram in via ferre; alias verò* (xxii. eiusdem Euangelistæ) *qui habet*, inquit, *sacculum tollat, similiter & peram: & qui non habet vendat tunicam suam & emat gladium? Respondet: hoc ipse Dominus dilucidat, quum ait, quoniam adhuc hoc quod scriptum est oportet impleri in me. Et cum iniquis deputatus sum.* Continuò enim postquam, *Prophetia de gladio impleta est.* Petro dicit, *Conuerte gladium tuum in locum suum, omnes enim qui acceperint gladium gladio peribunt*; ita vt præcipientis non sint hæc, *sed nunc qui habet sacculum tollat, vel tollet* (ita enim multa habent exemplaria.) *Sed prædicentis Domini fore vt Apostoli donis & lege Domini*

Ἀπόκρισις. Τοῦτ' εἰπὼν γνωρίσαι θέλων ὁ Κύριος τοῖς Ἀποστόλοις τὴν προδοσίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἔφοδον τῶν Ἰουδαίων; οὔτε σιωπῇ τελείως παρεσιώπησεν, ἵνα μὴ τῇ ἀθρόᾳ ἐφόδῳ ταραχθῶσιν, οὔτε πάλιν τελείως ἐγνώρισεν, ἵνα μὴ δειλίᾳ κατασχεθῶσιν.
Ἐρώτησις σνα.
Πῶς ποτὲ μὲν ἀπαγορεύει ὁ Κύριος βαστάζειν βαλάντιον καὶ πήραν εἰς ὁδόν. Ποτὲ δὲ λέγει, ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

obliuioni traditis, gladium auderent vsurpare; Quod verò imperatiuo loquendi modo Prophetici loco sæpius vtatur scriptura, notum est, cuiusmodi illud, fiant filij eius orphani, & diabolus stet à dextris eius, & quæcunque talia. Ad præstantis huius sanęque interpretationis sensum quadrat quod Iohannes Chrysostomus Constantinopolitanus Archiepiscopus, cùm Imperatores essent Christiani, scripsit in Homilia ad verba D.Pauli cap.16.epist.ad Romanos, *Salutate Priscam & Aquilam,* vbi explicat verba Domini; *Qui habet marsupium tollat & peram, & qui non habet, vendat vestem suam, & emat gladium, ita dicit, Quidnam hoc? Armátne Discipulos qui dicit, Si quis te percusserit in dexteram maxillam, obuerte ei & alteram: Qui præcepit vt benedicamus his qui nos conuitiis lacessunt, Feramus inuadentes, Oremus pro persequentibus, nūc armat? armátque vno tantùm gladio? Et quomodo hæc rationi consona sunt? Nam si omninò armis opus erat, non solo gladio, sed & scuto, galea & cruralibus armare oportebat. Et profectò si humano more & dispensare, & agere voluisset, ridiculum erat hoc præceptum. Quandoquidem licet sexaginta id*

Ἀπόκρισις. Τοῦτο αἰνίττεται ὁ αὐτὸς Κύριος. εἰπὼν, ὅτι δεῖ γὰρ ἔτι τοῦτο τελεσθῆναι ἐν ἐμοί. τό, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθην, αὐτίκα γὰρ μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὴν περὶ τῆς μαχαίρας προφητείαν λέγει τῷ Πέτρῳ, ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται, ὡς μὴ εἶναι πρόσταγμα, ἀλλὰ νοῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω ἤτοι αἰρέτω. (οὕτω γὰρ καὶ τὰ πολλὰ τῶν ἀρχαίων ἔχει.) ἀλλὰ προφητείαν προλέγοντος τοῦ Κυρίου ὅτι ἔμελλον οἱ Ἀπόστολοι ἐπιλανθανόμενοι τῶν διδασκαλιῶν καὶ τοῦ νόμου τοῦ Κυρίου καὶ ξίφους κατατολμᾶν, καὶ ὅτι τὸ προστακτικὸν εἶδος τοῦ λόγου ἀντὶ προφητικοῦ πολλάκις λέγεται ἡ γραφὴ πολλαχόθεν δῆλον, οἷον ἐστὶ τὸ γενηθήτωσαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὀρφανοί, καὶ διάβολος στήτω ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ioannes Chrysostomus.

genus

genus arma possedissent, aduersus insidias & impetus populorum, tyrannorum, ciuitatum, gentium, quomodo potentiores habiti fuissent vndecim? Non potuissent præ timore spectare faciem exercituum, & audire vocem hinnientium equorum viri non nisi in stagnis & fluminibus & lembis versati. Quare ergo hoc dicit? Iudæorum insidias indicare volebat, idque manifestè, & non per ænigmata, ne secum iterum confunderentur. Dein adiicit: *Non igitur sentimus quod talibus verbis iusserit haberi gladios, sed quòd per gladios insinuarit imminere insidias, & passurum se à Iudæis quæ & passus est. Atque hoc ex sequentibus manifestum est. Nam vt dixit emendum gladium, mox adiecit*, Quia oportet adimpleri ea quæ de me sunt scripta: Quòd cum iniquis reputatus sum. (*Esaiæ* 53.) *Discipulis autē dicentibus*, Hîc sunt duo gladij. *& non intelligentibus dictum, ait*, Satis est: *Tametsi non suffecissent vel duo, vel tres, vel centum, si humano auxilio eos vti voluisset. Quòd si noluit eos humano præsidio vti, sunt vtique & hi duo superflui. Proinde hîc doctrinam suam non exposuit, id quod vbique facere videtur, vt quoties dicta minus intelligunt Discipuli, euētui rerum dictarum intelligentiam explanādam relinquens prætereat.* Attendite hanc expositionē, & cum ea quam Bonifacius VIII. multis pòst annis, Extrauag. *Vnam sanctam*, tit. *de maiestate & obedientia*, tradidit, conferte, vbi

Bonifacij VIII. verba Extrauag. vnam sanctam.

verba D.Lucæ xxij.citans *ex dictis Apostolorum, Ecce duo gladij hîc, In Ecclesia scilicet* (inquit) *cùm Apostoli loquerentur, non respondit Dominus* nimis esse, sed satis: *Certè* (inquiens ille Bonifacius) *qui in potestate Petri temporalem gladium esse negat, malè verbum attendit Domini proferentis*: Conuerte gladium tuum in vaginam. *Vterque ergo est in potestate Ecclesiæ, spiritualis scilicet & materialis.* Hanc Bonifacij VIII. glossam ab interpretatione D.D.D. Athanasij, Basilij, Ambrosij, & D.Chrysostomi alienam esse comperietis. Imò méti quam Dominus enunciauit, è diametro repugnat: deniq; literæ, carnis & sanguinis est, non spiritus: ideo à Clemente V.Extrauag. *Meruit*, reuocata est: vbi declarat quod per definitionem Bonifacij Papæ VIII. prędecessoris sui extrauag. *Vnam sanctam*, comprehensam, *nullum regi & regno Franciæ vellet vel intenderet præiudicium generari. Nec quod per illam Rex, Regnum & Regnicolæ prælibatæ amplius Ecclesiæ forent subiecti Romanæ quàm antea existebant. Sed intelligerentur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam: tam quantum ad Ecclesiā, quàm etiā ad Regem, Regnū, & Regnicolas superiùs nominatos.* In quo S. Pótifex Clemēs V. quā debuit de regno & tēporali dignitate Philippi Pulchri declarationé edidit. Quod & alia Bulla Pictanij 2. Idus August. data 3. Pótificat⁹ anno professus est,

Clemētis V. Extrau. Meruit. titu. de Priuilegiis, verba: Meruit charissimi filij nostri Philippi Regis Francorū illustris sincera affectionis ad nos & Ecclesiam Romanam integritas, & progenitorū suorum præclara merita meruerunt. Meruit insuper Regnicolarum puritas, ac deuotionis synceritas, vt tā regem quàm regnum beneuolo fauore prosequamur. Hinc est quod nos regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri, quæ incipit, Vnā sanctā, nullū volumus vel intendimus præiudicium &c.

ſus eſt,qua Archiepiſcopũ Narbonenſem, Baiocẽſem, Mimatẽſem & Lemouicẽſem Epiſcopos cum Notario ſuo, Tridẽtinum & Magalonenſem Archidiaconos,& præfectum Aquenſem delegauerat ad iudicium de Templariis conſtituendum,circa multa,inſtitutæ rumore publico aduerſus eos querelæ, capita: vbi clauſula hæc notanda adiicitur, *Chariſsimus in Chriſto filius noſter Philippus Rex Francorum illuſtris,cui fuerant eadem facinora nunciata, non typo auaritiæ, cùm de bonis Templariorum nihil ſibi vindicare vel appropriare intendat, imò ea nobis & Eccleſiæ per deputandos à nobis adminiſtranda, gubernanda, conſeruanda, & cuſtodienda liberaliter ac deuotè in regno ſuo dimiſit, manum ſuam exinde totaliter amouendo.* Hinc ſequitur nihil in Templariorum, qui in ditione Regis Chriſtianiſſimi degebãt, perſonas & bona quicquam antè auſurum fuiſſe Pontificẽ,quàm amota manu, ipſe Dominus Rex quæſtionem exercendi & iudicium conſtituendi,poteſtatem feciſſet, prout in Bulla continetur. Qua in cauſa quod Rex Illuſtriſſimns præſtitit,nihil de regia in ſubditos,qui ſunt eiuſdem cum Templariis qualitatis aut cõditionis, vel alterius, autoritate, detrahit, imò hac dimiſſione Regi ſupremum ius, vt immotum eſt, ita incõcuſſum aſſertum & ſeruatum eſt. Quod adeò certum eſt, vt omnes ſani ſic ſentiant, præ aliis bono

notæ Author quidam in libro inſcripto *Somnium Viridarij*, Regem Carolum V. Sapientis inſignitū cognomine alloquens, inquit, *Quòd Rex eſt Dei Vicarius & Iudex in Tēporalibus.* Ac re vera ſupremum illud ius, eiuſmodi eſt vt ad omnes Regnicolas extendatur: ita vt eorum nullus debitæ Regi Chriſtianiſſimo obedientiæ exemptum ſe dicere queat. Quod boni Patres, Prælati ſancti, & Doctores Catholici & Orthodoxi agnouerunt: è multis ad cōmonefactionis huius clauſulam magni & docti Abbatis D. Bernardi commonefactionem proferre ſufficiet, qui Henrico Archiepiſcopo Senonēſi ſcribēs epiſt. 42. his verbis concludit: *Si omnis anima poteſtatibus ſuperiorib. ſubiecta ſit* (quod docuit Apoſtolus in Epiſt. ad Romanos) *Ergo* (inquit Bernardus) *& noſtra. Quis vos excipit ab vniuerſitate? Si quis tentat excipere, tentat decipere.* Quò itaque ad germanorum Francorum tutelam, deceptioni præcaueatur, qui verba facit cū ſeſe propter conſcientiam & incumbēs *Aduocati Regij* munus deuinctum ſentiat, vt ingenuè ſui muneris partes expleat, in medium profert *Cardinalis Bellarmini librum*, viuente Henrico Magno Rege noſtro perſcriptum, (quo regnante eum nemo publicare auſus eſſet) vbi è viuis exceſſit, editum, in quo locos adnotauit, quos videbit Senatus præcipuè paginis 37. 38. 57. 58. &

Somnium Viridarij.

D. Bernardus epiſt. 42

58. & 76.77. quibus accedit quod 160.115. 116. Simúlque postulationes *scripto exaratas* profert, quibus Regis nomine REGII TRIVMVIRI postulant EDICTO VETARI, *Ne vlli, cuiuscunque sit qualitatis aut conditionis, accipere, habere, retinere, excudere, aut excudendum dare hunc Bellarmini librum liceat, pœna læsæ in primum caput Maiestatis in delinquentes constituta: omnibus iniungi qui habent aut habituri sunt, sciunt aut scire possunt, quo regni loco extet, vt regijs iudicibus aut subcognitoribus Regijs significent, vt eius exemplaria supprimantur, cùm doctrinam dignitati, authoritati, & supremo regum iuri contrariam complectatur, qua subditi ad rebellionem in Regem, ad machinationes in caput eius ditionémque struendas concitantur: eadem constituta pœna prohiberi ne quis eandem doctrinam in scholis aut alibi scribat vel doceat: Arrestum quod ex hisce postulationibus condetur, in præfecturis omnibus Iudicum Regiorum, quorum sententia iudicium in Curiam resortiuntur, legi ac promulgari subcognitoribus instantibus, qui sedulitatis adhibita Curiam certiorem facere teneantur. Atque ne olim postulationes aut arrestum inde profectum calumniari quis posit, ad testimonium veritati, quoties opus erit, exhibendum, sibi librum in custodiam tradi postulant.*

Causa ad disquisitionem vocata, Camera Magna Criminali & Edicti conuocatis.

Curia vetuit vetátque, ne quisquam, cuiuspiam sit qualitatis aut conditionis, pœna læsæ maiestatis in delinquentem constituta, accipiat, retineat, communicet, excudat, excudendum tradat, aut venundet dictum librum, qui falsam & execrabilem propositionem continet, quæ ad euersionem potestatum supremarum à Deo constitutarum & ordinatarum pertinet, subditos acuens ad rebellionem, & Principum imperio subtrahens, ad machinandum in eorum capita ditionésque, ad turbandam denique tranquillitatem & quietem publicam incitans.

Iubentur ij penes quos erunt dicti libri exemplaria, aut qui habentes norint, confestim suis iudicibus profiteri, vt postulantibus subcognitoribus Regiis in crimen anquiratur, & in sontes, vt par est, animaduertatur. Eadem pœna constituta, Doctores, Professores, aliósque dictam propositionem tractare, disputare, scribere, docere directè aut indirectè, in scholis, collegiis, aliisque locis prohibet. Decernit dicta Curia hoc Arrestum in præfecturas Iudicum regiorum, quorum sententiæ iudicium huius Curiæ resortiuntur, mitti, legi, promulgari, in acta referri, & iuxta præscriptum modum formámque

que

que obſeruari. Iubentur Subcognitores Regij ſedulò executionem arreſti procurare, & Curiam intra menſem ſedulitatis ſuæ certiorem facere. Actum in Parlamento die Ven.26.Nouembris CIↃ IↃCX.

Signatum VOISIN.

Arreſto prolato, REGIIS COGNITORIBVS accerſitis Curiæ placitum ſignificatum eſt, & ex S.C.to dictus Cardinalis Bellarmini liber in manus ipſorum traditus eſt

ô 3

pag.24.l.22.leg.*inſperſa*.p.26.l.vlt.*ſanctiore* p.37.l.10.*ſuſtulerint*. p.38.l.23.*habere*.